

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון ב'

לבתי ספר עצמאיים

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	הבנה והבעה
50 נקודות	—	{ חלק א: הבנה (25 נקודות)
		{ חלק ב: הבעה (25 נקודות)
24 נקודות	—	פרק שני — תחביר
26 נקודות	—	פרק שלישי — מערכת הצורות
100 נקודות	—	סה"כ

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק

ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

לפניך שני טקסטים. קרא אותם, וענה על השאלות לפי ההוראות בפרקים שאחריהם.

טקסט א

עבודה שבלב

מאת הרב א' שלם

השאלה היסודית ביותר היא מה תכלית התפילה. ברור שאם נדע זאת ניטיב להבין מדוע קבעו חז"ל את סדרי התפילה כפי שהם מופיעים בסידור שלפנינו, וכיצד יביאו דווקא הם לידי תפילה בהתרוממות הנפש. אין ספק שהתפילה איננה אמירת מילים בעלמא. נהוג לחשוב שהיא נועדה להיות אמצעי לאדם לבקש על עצמו, להסיר צרה מעליו ולבקש מאת ה' למלא את מאווייו. עובדה שאין להכחישה היא שחלק גדול מאוד מן התפילה הוא בקשות בכל תחומי החיים ודברי תודה על אלה שנתמלאו. לפי זה התפילה היא אמצעי להשגת צרכים אלה. אף שיש מן האמת בכך, לא מתקבל על הדעת שזוהי כל האמת. אין די בעובדה זו כדי להסביר את מקומה המרכזי של התפילה ביהדות. הפסוק "והיה אם שמע תשמעו... ולעבדו בכל לבבכם" (דברים, יא, יג) הוא המקור בתורה למצוות התפילה: "איזו היא עבודה שבלב – זו תפילה". מכאן שתמצית עבודת ה' גנוזה בתפילה. וכי ייתכן שבקשותינו לה' לשמור על חיינו ועל רווחתנו הן הדבר העיקרי שבעבודת ה'? וכי זוהי "עבודת הלב" החשובה כל כך? גם תפילותיהם בפועל של גדולי ישראל והמוניו אינן נראות כמאמץ קולקטיבי לשפר את רמת החיים גרידא. רבים מהם התפללו בדבקות נפלאה, אף על פי שצורכי העולם הזה היו רחוקים מהם. מכאן אנו למדים כי אף על פי שתוכן התפילות מקיף את מכלול דאגותיו הארציות של האדם, מונח ביסודה של התפילה עניין עמוק ויסודי הרבה יותר.

אמנם התפילה היא הדרך לבקש מהבורא שיוציא דיננו לטובה, אבל אין עיקרה להיות אמצעי להסיר צרה אלא להפך: הצרה היא אמצעי להביאנו להתפלל. האדם נברא עם הרגשה מתמדת של מחסור. שאיפתו הטבעית לשפר את תנאי חייו יוצרת את הדחף לפנות בתפילה אל ה' – וזוהי המטרה. חתירתו הלגיטימית של האדם לרווחה רוחנית וגשמית היא עצתו הנפלאה של הבורא לקרב אליו את בריותיו. אין אפוא כל סתירה בין ריבוי הבקשות על מחסורנו לבין מעלתו המרוממת והנישאה של מעמד התפילה לאלוקים היוצר את חוויית הקשר בין האדם לבוראו. כל אחד ואחד יכול לפנות אל ה' ישירות בלי שליח ומתווך ולומר: "ברוך אתה ה'...".

* מעובד על פי הרב שלם, א' (תשמ"ח). עבודה שבלב. אל המקורות, חלק שני, עמ' 115-122.

חכמינו ז"ל, שהדגישו את ההכרח בכוונת הלב, הם־הם שערכו את נוסח התפילה; חז"ל
שאמרו "העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים" (ברכות, ד, ז) הם שיצקו דפוסים קבועים
25 ואמרו שאין לשנות את נוסח התפילה מ"מטבע שטבעו חכמים". אין ספק אפוא שאין סתירה בין
הנוסחאות והזמנים הקבועים לבין תפילה כנה מעומק הלב. אדרבא, מִסְדְּרֵי התפילות סללו
את הדרך שבה נגיע לתפילה של התעלות והתרוממות הנפש.
התפילה לא נועדה רק לשמש ביטוי להתפרצות רגשות בשעת התלהבות. תפקידה העיקרי
והמתמיד הוא לקרב את האדם אל אלוקים ולשמר קרבה זו בחייו. לא ייתכן להשיג מטרה זו
30 בלי קביעות. תפילה בזמנה הקבוע מחייבת את האדם להיעצר ממרוצת חיי היום־יום ולצאת
מתוך השגרה אל מציאות אחרת. אם יִשְׁנֶה האדם לתפילה את המעמד הראוי לה, היא תהיה
לכוח מרענן ומרכזי בחייו.
נכון שבנוסח הקבוע יש גם דברים רבים שאינם מענייניו של המתפלל בכל שעה, אולם כדאי
לשים לב מה הם דברים אלה. אמנם לא תמיד אדם מרגיש שהוא זקוק לתוספת תבונה, אך מה
35 טוב שנוסח התפילה מעמידו במקום הנכון ומחייב אותו לבקש "חננו מאתך חכמה בינה ודעת".
אילו היינו מחכים שכל יהודי יחוש בצורך שעם ישראל סוף־סוף ייגאל באמת, לא היינו שומעים
רבים שהיו חוזרים ומבקשים "וגאלנו גאולה שלמה למען שמך". סביר מאוד להניח שרוב האנשים
היו מתפללים על בריאותם ועל פרנסתם, אך כלום היו אומרים זאת בלשון רבים — "רפאנו?"
האם היו מסיימים ב"רופא חולי עמו ישראל"? כדאי שכל אדם יתעמק בתפילת שמונה עשרה
40 ויראה כיצד היא מחנכת אותו להתפלל על מה שחשוב באמת, ומרגילה אותו להשתלב בַּכִּל
ולא לחשוב רק על עצמו.
כל מה שכתבנו אינו שולל חלילה את ערכה של התפילה הספונטנית שפורצת מלבו של אדם
בעת שגואים רגשותיו. אדרבא, תפילות אלה הן מעולות ויקרות, אולם אלה הן תפילות של שעת
רצון בחיי האדם ואין בהן כדי לפרנס את נפשו לאורך כל ימי חייו.

תפילה

מאת הרב יונתן אבר

לא אחת פינו ממלמל תפילה, אנו אומרים את הנוסח, לפעמים אף מבינים את המילים, ולבנו בל עמנו. כולנו מתאמצים להבין את מילות התפילה, אך הבנת המילים בלבד היא החטאת המטרה. עיקר הכוונה בתפילה היא שימת לב שהדברים נאמרים למישהו, והוא מקשיב להם.

ההגדרה הבסיסית של תפילה היא דיבור אל ה'. מובן שהבנת משמעות המילים היא חלק בלתי נפרד מכוונת התפילה, שהרי אדם המדבר אל מישהו ומקדיש לשיחה את תשומת לבו ודאי מודע לדברים שהוא אומר, אך אין כאן התבוננות במילים בלבד, אלא התרכזות בשיחה המתנהלת עם העומד מולו.

* * *

הקב"ה מסתיר את הנהגתו בכסות של סיבות טבעיות: "אתה אל מסתתר" (ישעיה, מה, טו). לעין האדם נראה שהדברים קורים מעצמם בדרך של סיבה ומסובב, אך האמת היא שמאחורי כל מאורע קטן כגדול נמצאת יד ה'. הוא מחיה וממית, מוריש ומעשיר, משפיל גאים ומגביה שפלים. ההסתר, ה"הצגה" של דרך הטבע בכל מאורע, נראה מוצלח כל כך, עד כי האדם עלול לשכוח את ה' ולחשוב שהכול טבעי ומקרי. לשם כך הכניס הקב"ה לסדר העולם את התפילה, שבאמצעותה יזכור האדם בכל ענייניו את האמת: ה' הוא המחולל הכול, הוא עילת העילות וסיבת הסיבות. ממנו יש לבקש הצלחה, ואליו יש לפנות בעת צרה. התפילה היא מערכת של קשר בין האדם לבוראו, והקשר הזה הוא המבטיח שאדם לא ישקע בבוץ של העולם הזה, בוץ של אמונה ביד המקרה ושִׁכְחָת ה'.

התפילה היא עבודה רוחנית שנעשית שלוש פעמים ביום – לא פחות. בעבודת התפילה על האדם לעצור את עסקיו, להתנתק משטף החיים, לעצום את עיניו ולהזכיר לעצמו מי בעל הבית. כשהאדם מבקש בכוונה "ברך עלינו ה' אלוקינו את השנה הזאת" הוא משריש בתוכו את האמת של החיים, שכל מזונותיו של אדם קצובים לו מן השמים, וכל מאמציו הם השתדלות בלבד. בוקר, צהריים וערב האדם חוזר על כך שוב ושוב, וכך נקבעת בלבו ההכרה שאין עוד מלבדו. יש אפוא צורך בשלוש תפילות ביום כדי שלא תשתכח האמונה מהלב בהמולת העולם. הנה כי כן מטרת התפילה אינה רק השגת צרכינו אלא חיזוק האמונה בבורא: "מלבד השגת חפצי לבנו, יש לנו זכות בדבר בהתעורר רוחנו... כי הוא האדון הטוב והמיטיב לנו" (ספר החינוך, תל"א).

* מעובד על פי הרב אבר, י' (תשע"ג). תפילה.

25 ייתכן שתעלה בלבנו השאלה אם יש טעם לפגם בנוסח הקבוע של התפילה. לוי יכולנו להתפלל בלשונונו, היה נפלא, ומה חבל שאי שם בהיסטוריה תוקן נוסח קבוע לתפילה. אך האמת היא שבזכות אנשי כנסת הגדולה זכינו לנוסח, ובכך לא הפסדנו כלל, אלא אדרבא – הרווחנו רווח גדול. בשמים יש כללים מסוימים לקבלת התפילה, ועל כן צריך לדעת כיצד מבקשים בקשות. נשער בנפשנו: אם יש לנו צורך להתרים אדם עשיר לעניין כלשהו, בוודאי נטרח לברר קודם כיצד עלינו לפנות אליו, באילו טיעונים כדאי לדבר על לבו וכו'. קל וחומר בבואנו להציג 30 את בקשותינו לפני מלך נורא, ממית ומחיה – לא יהא מן החכמה לדבר ככל העולה על רוחנו בלי לדעת כיצד פונים, במה פותחים ואיך נפרדים. אם כן מה נפלא הדבר שאנשי כנסת הגדולה שמו בפנינו את המילים הנכונות ובסדר הראוי, ואף לימדונו לפרטי פרטים מהי ההנהגה הראויה בשעת העמידה לפני ה', החל מיישור הרגליים וכלה בשלוש הפסיעות שבסוף התפילה.

פרק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה שני חלקים — א: הבנה, ב: הבעה.
ענה על השאלות במחברת לפי ההוראות בכל חלק.

חלק א: הבנה (25 נקודות)

ענה על כל השאלות 1-3 על פי הטקסטים שקראת.

1. עיין בפסקה הראשונה במאמרו של הרב שלם (טקסט א). בפסקה זו הכותב מתעמת עם "קול אחר".

א. נסח את האמירה של "הקול האחר" שהכותב מתעמת אִתָּה בפסקה. (3 נקודות)

ב. בפסקה זו יש משפט שמבטא הסתייגות. משפט כזה עשוי להיכתב גם במאמרי טיעון אחרים.

העתק את המשפט, והסבר את ההסתייגות של הרב שלם בפסקה זו. (3 נקודות)

ג. הכותב משתמש באמצעים רטוריים כדי לחזק את דבריו. לפניך ציטוט מן הפסקה:

"וכי ייתכן שבקשותינו לה' לשמור על חיינו ועל רווחתנו הן הדבר העיקרי שבעבודת ה'?"

וכי זוהי 'עבודת הלב' החשובה כל כך?" (טקסט א, שורות 10-11)

מהו האמצעי הרטורי שהכותב משתמש בו במשפטים אלה? מהו תפקידו של אמצעי זה

בעימות בין הכותב ל"קול האחר"? (4 נקודות)

2. הרב שלם (טקסט א) והרב אבר (טקסט ב) מציינים כי שלוש פעמים ביום האדם עוצר את מרוץ

חייו ועומד בתפילה.

הסבר לפי כל אחד מן הכותבים האלה מדוע קבעו חז"ל שיש להתפלל כמה פעמים ביום.

(4 נקודות)

3. "לו יכולנו להתפלל בלשונונו, היה נפלא" (טקסט ב, שורות 25-26).

במשפט זה הכותב (הרב אבר) מבטא משאלה.

א. העתק מן הפסקה האחרונה בטקסט ב מילה או מילים המוכיחות שדברים אלה אינם

מבטאים משאלה אישית של הכותב. (3 נקודות)

ב. מהו הנימוק של הרב אבר לעמדתו בנושא "תפילה בלשונונו"? (3 נקודות)

ג. (1) מהי עמדתו של הרב שלם (טקסט א) בנושא זה?

(2) מהו הנימוק של הרב שלם לעמדתו?

(5 נקודות)

חלק ב: הבעה (25 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 4-5, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-500 מילים על פי ההנחיות.

4. **הכישלון מכאיב וצורב, עם זאת הוא יכול להיות גם מנוף להצלחה.**
כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך בנוגע לשאלה אם הכישלון חוסם את הדרך להצלחה או פורץ אותה.
נמק את דברך, והדגם מניסיוןך האישי או מניסיונם של אחרים.
5. **אלתור הוא פעולה שנעשית בלי תכנון מראש על פי צורכי הרגע ותנאי המצב.**
בימינו האלתור הוא דרך נפוצה לפתרון בעיות בתחומי חיים שונים.
כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך על דרך פעולה זו.
נמק את דברך, והדגם אותם.

פרק שני – תחביר (24 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות:

על שאלה 6 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 7-10 (שאלות בחירה). (לכל שאלה – 8 נקודות)
ענה על השאלות במחברת.

6. שאלת חובה (8 נקודות)

א. לפניך שני משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. אמנם האדם אינו נזקק תמיד לכל הבקשות שבנוסח הקבוע, אולם בקשות אלה

מחנכות אותו להתפלל על הכול ולא לחשוב רק על עצמו.

II. גם אם יתפלל אדם מדי פעם תפילה שאין בה רגשת הלב, המאמץ הקבוע להתפלל

את אותן התפילות בכוונה יוליד תפילות של אמת.

(1) העתק את מספרי המשפטים, וכתוב ליד כל מספר את הסוג התחבירי של המשפט:
פשוט, מורכב, איחוי (מחובר).

(2) אם ציינת משפט מורכב, העתק את המשפט ותחם את הפסוקית או הפסוקיות שבו.

(3) ציין את הקשר הלוגי המשותף לשני המשפטים I, II.

(4) הקשר הלוגי הזה מאפיין מאמרי טיעון.

מכל אחד מן המשפטים I, II העתק את חלק המשפט המבטא את עמדת הכותב.

(5) את עמדת הכותב שבמשפט II הָמַר במשפט שהקשר הלוגי שבו הוא תנאי.

ב. לפניך ארבעה משפטים מורכבים ובהם מילת השעבוד "כי". קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. התפילה שלוש פעמים ביום מקבעת בלב האדם את ההכרה כי אין עוד מלבדו.

II. מתפילותיהם של גדולי ישראל אנו לומדים כי התפילה לא נועדה רק לשיפור

רמת החיים.

III. ממראה פניו ניכר כי תפילתו באה מעומק הלב.

IV. אנו פונים לקב"ה בבקשות למילוי צרכינו כי רק הוא יכול לספק אותם.

(1) העתק את מספרי המשפטים, וליד כל מספר ציין את התפקיד התחבירי של הפסוקית שבמשפט.

(2) נמק במונחים תחביריים את קביעתך בנוגע לתפקיד התחבירי של הפסוקית במשפט I.

שאלות בחירה (16 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 7-10 (לכל שאלה – 8 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

7. א.

לפניך שלושה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. חז"ל שאמרו: "אל תעש תפילתך קבע" יצקו דפוסים קבועים לתפילה.

II. נאמר במסכת ברכות: "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש".

III. לדברי המגיד מאוסטרהא, כאשר האדם חושב שהוא מסוגל להניע דברים בעצמו,

הקב"ה כביכול אומר לו: "...נראה לאן תגיע".

(1) ציין את המספרים של המשפטים שיש בהם פסוקית מורכבת.

(2) העתק מן המשפטים פסוקית נושא.

ב. לפניך משפט מורכב. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

אם נדע מה תכלית התפילה, ניטיב להבין מדוע קבעו חז"ל את סדרי התפילה כפי שהם מופיעים בסידור שלפנינו.

(1) העתק את מילות השאלה במשפט, וקבע את תפקידן התחבירי.

(2) כל אחת ממילות השאלה שהעתקת פותחת פסוקית.

העתק את הפסוקיות, וקבע את תפקידן התחבירי.

ג. לפניך משפט.

כאשר הרמב"ם מגדיר מהי כוונת התפילה אין הוא מזכיר כלל את הבנת המילים, אלא אך ורק את העמידה לפני ה'.

הִמַּר את המשפט במשפט שמני פשוט בעל חלק כולל המבטא את דעתו של הרמב"ם בשאלה מהי כוונת התפילה.

8. א. לפניך שני משפטים המנוסחים בדרכי הדגשה שונות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. תפילה ספונטנית שפורצת מלבו של אדם בעת שגואים בו רגשותיו — רב ערכה.

II. אין התפילה אלא שיחה שהאדם מנהל עם הבורא.

(1) העתק את מספרי המשפטים, וכתוב ליד כל מספר באיזו דרך תחבירית מובעת ההדגשה במשפט.

(2) העתק את משפט I, ותחם את הפסוקית או הפסוקיות שבו.

• ציין את התפקיד התחבירי ואת הסוג של הפסוקית או הפסוקיות שתחמת.

(3) העתק את המילים המסומנות בקו במשפטים, וציין ליד כל אחת מהן את תפקידה התחבירי במשפט.

ב. לפניך שני משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. ללא ספק, מטרת התפילה אינה רק סיפוק צרכינו אלא גם חיזוק האמונה בבורא.

II. כדי שתפילתנו לא תהיה מלמול מילים ריקות, כדאי שנדע מהי הכוונה היסודית

ביותר בתפילה.

(1) במשפט I יש חלק כולל. העתק אותו, וקבע את תפקידו התחבירי.

(2) במשפט II נתחמו הפסוקיות. העתק את המשפט עם התחימה, וציין מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

(3) במשפטים מסומנות בקו מילים המרמזות על עמדה של הכותב.

• ציין את התפקיד התחבירי של המילים המסומנות בקו.

• ציין מהי מטרתו של הכותב בשימוש בכל אחת מן המילים.

9. א.

לפניך ארבעה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. בתפילה נדרשת כוונה, דהיינו התרכזות בדיבור אל ה'.

II. כל המתפללים היו שקועים בתפילה, חוץ מזקן אחד שדיבר עם מישהו.

III. כשאדם אומר בכוונה "ברך עלינו את השנה הזאת", הוא מודיע בזה שכל

מאמצי הפרנסה הם השתדלות בלבד.

IV. התפילה בכל עת, ובייחוד בעת צרה, מחזקת את האמונה של המתפלל בבורא עולם.

(1) העתק מן המשפטים רק את הצירופים שתפקידם התחבירי הוא תמורה.

(2) ליד כל תמורה שהעתקת ציין את הסוג שלה (הסבר, צמצום, פירוט).

ב. לפניך שני משפטים מורכבים שיש בהם אותו קשר לוגי. קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. אילו היינו מחכים שכל יהודי יחוש צורך בגאולת עם ישראל במהרה, לא היינו שומעים רבים המבקשים גאולה.

II. אם יעניק האדם לתפילה את הכבוד הראוי לה, היא תהיה כוח מרענן ומרכזי בחייו.

(1) ציין את הקשר הלוגי המשותף לשני המשפטים.

העתק מכל משפט את מילת השעבוד המבטאת את הקשר הלוגי.

(2) ציין את ההבדל בשימוש בין שתי מילות השעבוד, וכתוב כיצד ההבדל הזה בא לידי

ביטוי בפעלים שבמשפטים.

ג. לפניך שלושה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. בשבת וביום טוב אין אומרים מזמור לתודה.

II. גדולה תפילה יותר ממעשים טובים.

III. מי שאכל במקום אחד צריך לברך לפני שיעבור למקום אחר.

(1) העתק את מספרי המשפטים שבהם מובעת סתמיות, וציין בכל אחד מהם באיזו דרך

מובעת הסתמיות במשפט.

(2) מהי המטרה של השימוש בסתמיות במשפטים אלה?

10. א. לפניך חמישה משפטים. באחדים מהם יש בעיית תקינות. קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- I. רק במידה שנרגיש שאנו עומדים לפני ה' תהיה תפילתנו מעומק הלב.
- II. היכולת לבקש עזרה משמים באופן ישיר בכל עניין שאנו זקוקים לו הוא אוצר שנתן לנו הקב"ה.
- III. עיקר התפילה מורכב מפרקי תהילים שהם תפילתו של נעים זמירות ישראל.
- IV. הקב"ה מאזין ומקבל כל תפילה, גם את תפילות הרחוקים ממנו.
- V. לפני התפילה אדם צריך להירגע וליישב את דעתו כדי למנוע מטרדותיו להציף אותו.
- (1) ציין את המספרים של המשפטים שיש בהם בעיית תקינות, העתק מכל משפט שצינת את החלק שאינו תקין מבחינה תחבירית, וכתוב את הנוסח התקין של החלק שהעתקת.
- (2) בחר באחד מן החלקים שאינם תקינים, והסבר במונחים תחביריים את בעיית התקינות שבו.
- ב. לפניך משפט נוסף שיש בו בעיית תקינות. כמובן שללא נוסח קבוע בתפילה היינו מתקשים להתרכז בה.
- (1) העתק את החלק שאינו תקין במשפט.
- (2) • כתוב את המשפט בצורה מתוקנת בשני אופנים שונים.
• ליד כל אחד מן המשפטים שניסחת כתוב את הסוג התחבירי שלו.
- ג. לפניך משפט בעל חלק כולל. תפקיד התפילה אינו רק לתת ביטוי להתפרצות רגשות בשעת התלהבות אלא גם לקרב את האדם אל האלוקים. משפט בעל חלק כולל מקבץ כמה משפטים למשפט אחד. הוכח טענה זו על פי המשפט הנתון.

פרק שלישי — מערכת הצורות (26 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 11 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 12-15 (שאלות בחירה).
ענה על השאלות במחברת.

11. שאלת חובה (8 נקודות)

א. לפניך רשימת מילים.

יָנַעַד, הֵעֵדְתִּי, יְעוּד, אוהל מוֹעֵד, הוֹעֵיד, תוֹדַעָה, וְעִידָה

(1) העתק את כל המילים מן השורש יע"ד / וע"ד.

(2) מייין את המילים שהעתקת לשתי קבוצות לפי המשמעות.

כתוב את המשמעות של כל קבוצה.

ב. I. ההצלחה מְעִידָה על ההשקעה.

II. מְעִידָה וכישלון הן תחנות בדרך להצלחה.

(1) העתק את מספרי המשפטים וכתוב ליד כל מספר את השורש של המילה המודגשת במשפט.

(2) באיזה משפט המילה מְעִידָה היא שם פעולה?

ג. לפניך רשימת מילים.

יְחוּשׁ, כְּסוּת, מְרוּצַת (הימים), רְאוּי,

לְפָנוֹת, (חוזר ו)נִשְׁנָה, שְׂיִמַּת (לב), תְּמַצִּית

(1) מייין את המילים לשתי קבוצות לפי הגזרה, וכתוב את הגזרה של כל קבוצה.

(2) העתק מן הרשימה את הפועל שאיננו בניין קל, וכתוב את בניינו.

שאלות בחירה (18 נקודות)

לפניך ארבע שאלות: שתיים מתחום הפועל (שאלות 12-13) ושתיים מתחום השם (שאלות 14-15). עליך לענות על שתי שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן כרצונך: מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים (לכל שאלה – 9 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

הפועל

12. א. לפניך ארבעה פעלים.

מְמַיְרִים, מְמַרְיִים, מְמַרְיָאִים, מוֹרְיִים (הלכה)

(1) מהו ה**בנין** המשותף לכל הפעלים?

(2) העתק את הפעלים, וכתוב את ה**שורש** של כל אחד מהם.

(3) כתוב את צורת ה**עתיב** של הפעלים האלה: מְמַיְרִים, מְמַרְיִים (אין צורך לנקד).

(4) לאיזה מן השורשים שכתבת בתת־סעיף (2) יש פועל בבניין קל?

גזור משורש זה פועל בבניין קל.

ב. לפניך רשימת פעלים. העתק אותם, וציין את ה**שורש** ואת ה**בניין** של כל אחד מהם.

הוֹבֵס, הוֹבֵל, מְרוֹמָם, נוֹדָע, מוֹרֵד

(2) לפניך שני פעלים: הַנִּיד, יִרְשׁ

העתק את שני הפעלים, וכתוב ליד כל אחד מהם פועל אחד מאותה ה**גזרה** מן הרשימה

שבתת־סעיף ב (1).

ג. לפניך משפט שחסר בו פועל. כתוב במחברתך את הפועל על פי השורש הנתון בסוגריים

ועל פי ההקשר במשפט.

אחרי שאלך הרבה אני _____ (י-ש-ן) שעות רבות.

13. א. לפניך חמישה פעלים.

מְשַׁעֲבָדִים, מְמַלְמֵל, מְזַדְמֵן, מְשַׁתְּכֵל, אֲרַגְנוּ

- (1) העתק את הפעלים, וכתוב ליד כל פועל את הבניין שלו.
 - (2) מן השורש של אחד מן הפעלים שברשימה אפשר ליצור פועל בבניין הפעיל. מהו הפועל?
 - (3) הסבר מדוע אי אפשר ליצור פועל בבניין הפעיל מן השורשים האחרים.
 - (4) לפועל הַנְּגַמְלוּ יש שתי משמעויות.
- נתח את הפועל (שורש ובניין) בשתי האפשרויות, וליד כל אפשרות כתוב משפט, ושבץ בו את הפועל במשמעות המתאימה.

ב. לפניך ארבעה פעלים.

אֵרַד, הֵנִיס, יָשַׁב, יָעַר

- (1) כתוב את השורש של כל אחד מן הפעלים.
- (2) איזה פועל יוצא דופן מבחינת הבניין? כתוב את הבניין שלו.
- (3) כתוב את הבניין המשותף לשאר הפעלים.

ג. לפניך משפט, ובו פועל מודגש.

אפשר לְהַפְיֵיג את השעמום באמצעות קריאת ספרים.

כתוב מן השורש של הפועל לְהַפְיֵיג פועל בבניין אחר. כתוב את הבניין של הפועל שכתבת (אין צורך לנקד).

השם

14. א. לפניך שתי קבוצות של שמות פעולה מבניין הפעיל.

II	I
הִלְוִיָּה	הִלְוָאָה
הִשְׁקָיָה	הִשְׁקָאָה
הִשְׁרִיָּה	הִשְׁרָאָה

- (1) מהי הגזרה המשותפת ל**כל** שמות הפעולה?
 - (2) איזו מן הקבוצות אינה בנויה על פי מאפייני הגזרה שציינת?
 - (3) ציין על פי איזו גזרה היא בנויה.
 - (4) הבא דוגמה **משלך** לשם פעולה מבניין הפעיל, השייך לגזרה שציינת בתת-סעיף (3).
 - (5) המילים בקבוצות מסודרות בצמדים.
- באיזה צמד שתי המילים נושאות את אותה המשמעות?
- בחר ב**אחד** מן הצמדים ה**אחרים**, ושבץ כל שם מן הצמד שבחרת במשפט שיבטא את המשמעות שלו (סך הכול – שני משפטים).

- ב. לפניך קבוצת מילים: **מְלוּי, בְּטוּי, חֲטוּי**
- הסבר במה דומה קבוצה זו לקבוצה שכתבת עליה בתת-סעיף א (2), ובמה היא שונה ממנה.
- ג. לפניך רשימת מילים.

מְחַאָּה, מְחַמָּאָה, הַחֲיָאָה

העתק את המילה או המילים מן הגזרה של המילה **קְרִיָּן**.

15. לפניך שלושה משפטים, ובהם מודגשות מילים בצורת נקבה.

- (1) השאלה הִסוּדִית ביותר היא מה תכלית התפילה.
- (2) אין לראות בתפילת הציבור משימה קוֹלְקָטִיבִית לשיפור רמת החיים החוֹמְרִית.
- (3) שאיפתו הִטְבְּעִית של האדם לשפר את תנאי חייו יוצרת דחף להתפלל אל ה'.

א. ציין שני פרטים לשוניים המשותפים לכל המילים המודגשות.

ב. לפניך רשימת מילים: תִּכְלִית, מְכָלִית, סוּדִית

איזו מן המילים יכולה להצטרף לקבוצת המילים המודגשות במשפטים (1)-(3)?
נמק את תשובתך, והסבב מדוע כל אחת מן המילים האחרות אינה יכולה להצטרף לקבוצה זו (שים לב לדרך התצורה ולמשמעות).

ג. לפניך ארבע מילים.

שְׁגוּיָה, גְּמִישָׁה, מוֹאֶצֶת, נְכוֹנָה

במה דומה קבוצת מילים זו לקבוצת המילים המודגשות במשפטים (1)-(3), ובמה היא שונה ממנה?

ד. בלשון הדיבור לעתים נוצרות מילים בדרך משובשת – שלא על פי כללי התצורה.

אחת מן המילים האלה היא תוֹבְנָה.

הסבר מה השיבוש שחל בדרך היווצרותה של מילה זו.

בהצלחה!